

เราเรียนรู้อะไรจากการประยุกต์ใช้ระบบห้องทุ่งไทยในระดับ อบต.

อรรถชัย จินตะเวช พันธุทิพย์ นนทรีย์ สุนทร บุรณะวิริยะกุล และ รัชภูมิ ใจกล้า

บทนำ

การประยุกต์ใช้ระบบห้องทุ่งไทยแบบเครือข่ายในสำนักงาน อบต. ต้นแบบ มีความท้าทายหลายช่วงในระหว่างการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ ทั้งในด้านการนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและชุมชนมีความเก่าแก่ด้านวัฒนธรรมของประชากร ความใหม่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นประโยชน์ในด้านที่ง่ายต่อการแนะนำระบบฯ ความเก่าแก่ด้านวัฒนธรรมของประชากรทำให้ต้องสนับสนุนทรัพยากรด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการติดตั้งและการนำใช้ระบบฯ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการดำเนินงานและการใช้ประโยชน์จากบทเรียนที่ได้ในการเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรซึ่งมีความหลากหลายและมีภารกิจหลากหลาย

เอกสารนี้บันทึกบทเรียนที่ได้รับระหว่างการปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนาในโครงการฯ เพื่อบันทึกว่ามีภารกิจและกิจกรรมใดที่ดำเนินอย่างถูกต้อง สิ่งใดที่ดำเนินการเพิ่มเติมแล้วจะทำให้ผลงานวิจัยดีขึ้น และสิ่งใดที่ควรดำเนินการเพื่อประสิทธิภาพที่สูงขึ้นในอนาคต โดยแบ่งบทเรียนที่คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้ตามช่วงการปฏิบัติงานวิจัย ได้แก่ ในช่วงต้นของการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน เมื่อใกล้สิ้นสุดโครงการ และช่วงหลังจากสิ้นสุดโครงการ

บทเรียนที่หนึ่ง: ช่วงก่อนเริ่มโครงการ

การดำเนินงาน การเริ่มต้นกิจกรรมการติดตั้งระบบห้องทุ่งไทยแบบเครือข่ายในสำนักงาน อบต.

- มีการประชุมร่วมกับสภา อบต. และที่ประชุมกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนได้พบปะกับผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย และเป็นกิจกรรมให้คณะวิจัยได้มีโอกาสรู้จักชุมชนและกิจกรรมระดับชุมชน และได้เรียนรู้สภาพพื้นที่และวัฒนธรรม

สิ่งใดที่ควรดำเนินการในอนาคตก่อนการเริ่มต้นโครงการ

- ควรศึกษาและทำความเข้าใจเป้าหมายของชุมชน และใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน

ควรเพิ่มเวลาในการเยี่ยมและร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนและที่ประชุมของประชาคม หากเป็นไปได้ควรกำหนดแผนการพบปะตามกำหนดการประชุมของชุมชน

บทเรียนที่สอง: ในระหว่างการดำเนินงาน

การดำเนินงาน ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากผู้บริหารของ อบต.

- มีการติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายและระบบห้องทุ่งไทยแบบเครือข่าย และอุปกรณ์ไร้สายสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ในสำนักงาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงระบบห้องทุ่งไทย
- มีการประชุมร่วมระหว่างผู้บริหารและสภา อบต. เพื่อรายงานผลการพัฒนาระบบฯ ตามความต้องการของชุมชน ตลอดจนรับทราบปัญหาการใช้ระบบห้องทุ่งไทยภายในสำนักงาน อบต.
- มีการสร้าง “คาราวานข้อมูล” ประกอบด้วยผู้นำในชุมชนและกลุ่มเยาวชนในตำบลเพื่อการนำเข้าสู่ข้อมูลประชากรในระบบห้องทุ่งไทย

- จัดประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนฯ ของ สนง. อบต. และเทศบาลในการพัฒนาระบบแผนงานโครงการฯ ได้แก่แผนยุทธศาสตร์ แผนสามปี และเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ
- มีการนำเข้าสู่ข้อมูลแผนงานโครงการของหลายตำบลเพื่อทดสอบระบบและการเชื่อมโยงระหว่างระบบแผนของ เทศบาล/อบต. กับแผนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- มีการนำเข้าสู่ข้อมูลการสำรวจความยากจนช่วงต้นปี 2549 และมีการนำเข้าสู่ข้อมูลแผนงานโครงการฯ ของ อบต. ในช่วงปี 2549-2552
- มีการนำเข้าสู่ข้อมูลทรัพยากรการเกษตร (พัฒนาเพิ่มเติมในระบบท้องถิ่นไทยฯ) เพื่อใช้งานประกอบการตัดสินใจเพื่อการผลิตพืช และการส่งเสริมกิจกรรมและโครงการด้านการเกษตรเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน
- มีการศึกษาสภาพการผลิตของระบบเกษตรและสังคมการเกษตรเพื่อเข้าใจภาพรวมของปัญหาและวิเคราะห์หาแนวทางในการยกระดับความเป็นอยู่โดยพัฒนาโครงการตามระบบวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีพระราชบัญญัติ (พรบ.) รองรับและมีกรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นเลขานุการ

สิ่งใดที่ควรดำเนินการในอนาคตระหว่างดำเนินการดำเนินงานโครงการ

- ควรเตรียมการเพื่อการปรับเปลี่ยนแผนงานฯ และการพัฒนาระบบท้องถิ่นไทยตามสภาพความแตกต่างของแต่ละชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ในการนำใช้
- สำนักงาน อบต. มีทั้งหมดห้าฝ่าย ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการผลิตพืชมากที่สุดได้แก่ฝ่ายเกษตร ซึ่งมีการเปลี่ยนตัวเจ้าหน้าที่บ่อยครั้งทำให้การเรียนรู้มีการขาดช่วง โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับระบบฯ และชาวบ้านในท้องถิ่นของตนเอง ทางแก้ไขที่ควรดำเนินการได้แก่สนับสนุนให้บุคลากรของ อบต. ใช้ระบบฯ เป็นเครื่องมือในการใช้ข้อมูลของชุมชนเพื่อทำความเข้าใจสภาพต่าง ๆ ของ อบต.
- ควรมีการกระตุ้นหรือสร้างพลังความต้องการของชุมชนในการใช้งานระบบฯ เนื่องจากพลังความต้องการของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ การนำเข้าสู่ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการผลิตหรือยกระดับความเป็นอยู่และการแก้ปัญหาความยากจน
- ควรมีการสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของระบบฯ ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความมั่นใจว่าระบบฯ เป็นเครื่องมือของชุมชนในการสร้างกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของข้อมูลท้องถิ่นเพื่อกำหนดปัญหา กิจกรรมการแก้ปัญหา และการดำเนินการงานเพื่อแก้ปัญหาในระบบ PDCA
- ชุมชนมีข้อมูลจำนวนมาก และให้ความร่วมมืออย่างดีในการจัดเก็บ แต่ที่ผ่านมาข้อมูลของท้องถิ่นและชุมชนจะถูกส่งเข้าสู่หน่วยงานที่ร้องขอให้มีการจัดเก็บข้อมูล ทำให้ชุมชนไม่มีข้อมูลเป็นของตนเอง ระบบท้องถิ่นไทยเป็นระบบหนึ่งซึ่งออกแบบเพื่อให้ชุมชนจัดเก็บข้อมูลตามแบบของหน่วยที่ราชการและหน่วยงานเอกชนที่ร้องขอได้ คำถามที่น่าสนใจได้แก่ เมื่อชุมชนจัดเก็บข้อมูลได้ด้วยตนเองแล้วใครเป็นเจ้าของข้อมูล การดูแลรักษาข้อมูลจะดำเนินการอย่างไร
- ควรมีระบบการสร้าง “คาราวานข้อมูล” อย่างเป็นทางการและอาจจะรวมถึงประชาชนในแต่ละชุมชน เนื่องจากเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการมีหน้าที่ในการเล่าเรียนหนังสือ เมื่อมีการเลื่อนชั้นเรียนทำให้ “คาราวานข้อมูล” มีโอกาสที่จะสลายตัวได้ง่าย
- บทเรียนที่สำคัญได้แก่ ข้อมูลที่นำเข้าในระบบฯ อาจจะมีประโยชน์ในระยะสั้นไม่มากนักต่อผู้ใช้งานในระดับท้องถิ่น และมีความซับซ้อนในการอธิบายและสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชน รวมทั้งการนำใช้เพื่อการพัฒนาแผนงานโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน

บทเรียนที่สาม: เมื่อสิ้นสุดโครงการฯ

การดำเนินงาน ได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนชุมชนบนพื้นฐานของกิจกรรมทางเกษตร เพื่อพัฒนาเป็นโครงการในระดับชุมชน ช่วยการแก้ปัญหาความยากจนผ่านกระบวนการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลของท้องถิ่น ประกอบการตัดสินใจ

สิ่งใดที่ควรดำเนินการในอนาคตเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน

- ควรเตรียมการเพื่อการใช้งานระบบท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในระดับชุมชน โดยเฉพาะในรูปแบบของการฝึกอบรมทั้งในและนอกสถานที่ โดยจัดร่วมกันหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือ กับ สำนักงาน อบต. ที่มีความต้องการ
- ควรสร้างเครือข่ายของผู้ใช้งาน (TongTungThai's User Group) ในลักษณะของกลุ่มผู้ใช้นี้ระบบ เหมือนฝ่ายของชลประทานทางภาคเหนือ โดยอาจจะเสนอให้เป็นโครงการหลังปริญญาโท

สรุป

เราเรียนรู้ว่าจะมีปัญหาด้านต่าง ๆ และวางแผนว่าจะดำเนินการอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาหรือสภาพที่ไม่ต้องการขึ้น ในการนำใช้ระบบฯ ร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระบบท้องถิ่นไทยเป็นระบบสารสนเทศต้นแบบ ออกแบบให้ท้องถิ่นมีและใช้ข้อมูลของท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการผลิตทางเกษตร ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชน และได้ออกแบบให้สามารถช่วยวิเคราะห์แผนงานโครงการขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การวางแผนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ระบบท้องถิ่นไทยได้รับการประยุกต์เพื่อรองรับการทำแผนวิสาหกิจชุมชน สามารถแสดงข้อมูลประชากรในชุมชน ที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน ที่ได้มารวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการร่วมกัน ในแผนกำลังคน เมื่อได้จัดตั้งกลุ่ม และได้มีการวางแผนการผลิตสินค้าหรือบริการบนพื้นฐานทรัพยากรในชุมชน ระบบท้องถิ่นไทยสามารถแสดงฐานทรัพยากรชุมชน ได้แก่ วัตถุดิบในชุมชนที่มาจากการผลิตพืช-สัตว์ ทรัพยากรที่ดิน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแผนการผลิต บทเรียนที่ได้ก่อนการวิจัย ระหว่างการดำเนินงานวิจัยและหลังจากที่สิ้นสุดโครงการเชื่อได้ว่าระบบท้องถิ่นไทยจะช่วยให้การวางแผนการดำเนินการ บริหารจัดการ การผลิตสินค้า/บริการของกลุ่มให้เป็นไปโดยมีเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมกับการปรับปรุงระบบให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป